

Ю. З. Драчук,
доктор економічних наук,

І. М. Кочешкова,

Н. В. Трушкіна,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВУГІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Постановка проблеми. Вугільна галузь є однією з найважливіших базових галузей України, що забезпечує розвиток електроенергетики, металургійного виробництва, вугільного машинобудування тощо. Інноваційна політика розвитку вугільної галузі повинна сприяти створенню високопродуктивних, рентабельних, екологічних і диверсифікованих вугільних виробництв. Людство ще не вичерпало усіх можливостей використання вугілля, і в цьому сенсі у вугільній галузі великі перспективи. Але в галузі зберігаються істотні проблеми, які набули ще більшої гостроти у зв'язку з подіями на сході країни.

У проєкті Енергетичної стратегії України до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» зазначено, що в країні існує залежність від імпорту вугілля, відбулося падіння видобутку енергетичного вугілля через втрату контролю над частиною Донецької та Луганської областей. В проєкті обґрунтовано доцільність запровадження інструментів державної підтримки інноваційної діяльності в енергетичному секторі, формування системи підтримки венчурної діяльності, визначено, що необхідно змінити законодавство у вугільному секторі. Держава в останні роки стала приділяти увагу питанням розвитку державно-приватного партнерства, розроблено Концепцію розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2012-2017 роки, Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року, Антикризову програму спільних дій влади та бізнесу (з доповненнями від 30 червня 2015 року). В Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2012-2017 роки однією з пріоритетних сфер визначено енергетичний сектор. Зважаючи на критерії відбору пріоритетних сфер, а також актуальність проблем у вугільній галузі, які потребують розв'язання, необхідність в модернізації шахтного фонду, слід визнати, що вугільна галузь, без сумніву, потребує залучення ресурсів приватного сектору.

Не тільки у вугільній галузі України, але й в цілому в країні ще немає прикладів запровадження публічно-приватного партнерства, бо ні в жодному з проєктів не бере участі громадянське суспільство. Цілком зрозуміло, що воно може стати учасником, але таких проєктів, які будуть стосуватися безпосередньо рівня й якості їх життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Треба відмітити, що останніми роками вчені стали приділяти увагу публічно-приватному партнерству та його можливостям.

Вивченню досвіду застосування публічно-приватного партнерства у світі, реаліям його стану, існуючим проблемам та перспективам його розвитку в Україні взагалі та інституціональному, зокрема, присвячено роботи Н. Бутенко [1], М. Зайделя [2], Ю. Залозної [1], П. Надолішного [3], І. Петрової [1], С. Сімака [4].

Фінансові механізми забезпечення публічно-приватного партнерства, рівень його економічного розвитку та пріоритети його застосування розглянуто О. Пильтяєм [4-5].

І. Запатріна у своїх роботах [7-8] приділяє увагу не тільки перспективам застосування публічно-приватного партнерства, але й відношенню влади до прискорення його розвитку в Україні.

Проблемам правового забезпечення публічно-приватного партнерства в інноваційній сфері присвячено роботу А. Статівки та І. Шумило [9].

Фондом Східна Європа за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку в рамках Проєкту «Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність», було підготовлено практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу щодо підготовки та реалізації проєктів публічно-приватного партнерства [10].

На жаль, питанням можливостей публічно-приватного партнерства у вугільній галузі взагалі та у сфері інноваційного її розвитку, зокрема, наразі достатньої уваги присвячено не було.

Відсутність чіткого розуміння стратегії розвитку вугільної галузі в державі, коштів на її інноваційне забезпечення, попиту з боку вугільних підприємств на інновації, неефективна реструктуризація вугільної галузі, недостатній рівень галузевої науки та недовіра механізмів залучення потенціалу академічних інститутів для виконання прикладних розробок, відсутність власного інноваційного ринку вугільного машинобудування та новітніх технологій (з підвищення продуктивності вуглевидобутку, покращення умов праці шахтарів) призводить до поглиблення технічної й технологічної відсталості вугіль-

ної галузі. Нині підприємствам вугільної галузі дуже складно реалізувати заходи щодо реконструкції та/або реорганізації виробництва, інвестиції ж переважно вкладаються в завершення розпочатих проєктів і здійснення короткострокових високорентабельних заходів. Тим більше, що на сьогодні вугільна галузь не належить до пріоритетних галузей інноваційного розвитку країни, в розвиток якої держава буде вкладати кошти.

Деякі вчені вважають, що недоцільно вкладати кошти не тільки в інноваційний розвиток вугільної галузі, а взагалі в її розвиток, особливо у відновлення роботи вугільних підприємств Донбасу після його повернення під контроль української влади.

Держава не в змозі вкладати кошти в інноваційний розвиток вугільної галузі, а у самих вугледобувних підприємств бракує коштів для фінансування інновацій, тому для вугільної галузі саме публічно-приватне партнерство (із залученням широкого кола зацікавлених мешканців громад шахтарських міст) може зробити можливим впровадження великих проєктів інноваційного розвитку вугледобувних підприємств. **Мета статті** – виявлення існуючих проблем застосування публічно-приватного партнерства для інноваційного розвитку вугільної галузі та можливих шляхів їх вирішення, бо саме впровадження публічно-приватного партнерства дозволить об'єднати можливості органів державного управління, місцевого самоврядування, досвід та ефективність приватного капіталу, залучити значні інвестиції на середньо- і довгостроковій основі.

Виклад основного матеріалу дослідження. В статті [11, с. 103] обґрунтовано, що «публічно-приватне партнерство у сфері інноваційного розвитку промисловості має розглядатися як система відносин між державою, суб'єктами публічного права та приватним сектором економіки, при реалізації яких ресурси партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) діючих об'єктів, що потребують залучення інвестицій, та користуванні (експлуатації) такими об'єктами». Цілком справедливим це є й для вугільної галузі, тобто саме на такій системі відносин повинно базуватися публічно-приватне партнерство при реалізації великих інноваційних проєктів на вугледобувних підприємствах.

В. Верба класифікує проєкти за критеріями: клас, тип, вид, тривалість, масштаб і складність. Критерій «масштаб» визначається за розмірами самого проєкту, кількістю учасників та ступенем впливу на навколишнє середовище. Відповідно проєкти за цим критерієм поділяються на малі, середні, великі й дуже великі. Але автором зазначено, що даний розподіл проєктів віднесено до дуже умовного [12].

Якщо застосувати відповідну класифікацію до інноваційних проєктів у вугільній галузі, то великим проєктом можна вважати проєкт, який стосується не тільки інноваційного розвитку самого вугледобувного підприємства, але й відповідної інфраструктури та довілля шахтарського містечка. Вартість такого проєкту може коливатися від 0,5 до 3 млрд гривень.

Також треба відзначити, що перелік основних нормативно-правових актів, які регулюють діяльність паливно-енергетичного комплексу, не поповнювався новими актами з 2011 року, хоча нагальна потреба у цьому є. В першу чергу це стосується питань врегулювання державно-приватного партнерства в галузі. Певні кроки щодо врегулювання державно-приватного партнерства в країні здійснюються, але й на цей час не змінено законодавчі акти України щодо зняття регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства в Україні та стимулювання інвестицій.

Так Закон України «Про державно-приватне партнерство» потребує:

- регламентації дотримання принципів державно-приватного партнерства поза його межами при здійсненні концесії, оренди, спільної діяльності тощо;

- чіткого визначення кола суб'єктів, які мають право бути державними партнерами у проєктах державного рівня;

- можливості застосування інституційного партнерства, норми для двох і більше органів державної влади бути одночасно на стороні державного партнера;

- зняття обмежень на участь державних і комунальних підприємств у проєктах державно-приватного партнерства.

З урахуванням існуючої потреби в реструктуризації вугільної галузі, відповідної модернізації шахтного фонду галузі для її інноваційного розвитку, практичного досвіду застосування публічно-приватного партнерства доцільним є розробка певних пропозицій щодо застосування такого партнерства у сфері інноваційного розвитку вугільної галузі.

Це стосується можливості застосування концесійного механізму реалізації великих інноваційних проєктів у вітчизняній вугільній галузі.

Практичним прикладом впровадження концесійного механізму у вугільній галузі був розвиток ДП «Ровенькиантрацит» та ДП «Свердловантрацит», які було передано ДТЕКу на умовах концесії. У концесійній угоді було зазначено, що компанія-концесіонер має брати активну участь у розвитку території, на яких знаходяться її підприємства. Для місцевої влади в співпраці з великим бізнесом основні пріоритети – це цілісний розвиток підприємств, соціальна сфера та захист інтересів території.

Крім інвестицій у розвиток виробництва і в систему безпеки, екологію й інші сфери, концесіонер брав участь у реалізації соціальних програм, а саме: розвитку охорони здоров'я та освіти. Наразі внаслідок блокування залізничних перевезень та «націоналізації» цих підприємств ДТЕК більше не контролює їх роботу.

Але концесійне законодавство в Україні потребує вдосконалення за рахунок відповідних змін в законодавстві. Основними з них мають бути:

можливість застави прав вимоги, переведення боргу (заміна концесіонера) за концесійною угодою; дозвіл на пряму угоду між кредитором і концесіонером;

право кредиторам на пряме управління в разі невиконання зобов'язання концесіонером;

визначення та гарантії компенсації концесіонеру у зв'язку з виникненням додаткових витрат при реалізації концесійних проектів, які не враховані в паспорті відповідного проекту;

можливість вибору сторонами угоди міжнародного арбітражу для вирішення спорів;

стимулювання залучення коштів пенсійних фондів через випуск інфраструктурних облігацій для забезпечення реалізації інноваційних проектів;

введення особливого механізму оподаткування – з податку на прибуток, з податку на майно, амортизацію, особливі механізми прискореного повернення податку на додану вартість.

Попередній аналіз дозволяє стверджувати, що основними проблемами в галузі інвестування інноваційної діяльності промислових підприємств є: складність процесу офіційного впровадження інноваційних проектів на промислових об'єктах; недостатність фінансування; орієнтація на екстенсивні шляхи розвитку виробництва; «старіння» апарату управління великих вітчизняних підприємств та значна корумпованість державних структур. Все це більшою мірою відноситься до вугільних підприємств, на яких практично відсутнє їх інноваційне забезпечення. На сьогодні підприємства галузі не в змозі реалізовувати глобальні заходи з реконструкції та реорганізації виробництва, а залучені інвестиції спрямовуються переважно на завершення раніше початих проектів і здійснення короткострокових високорентабельних заходів. Використання ж банківських кредитів для фінансування інвестиційних проектів, пов'язаних із модернізацією виробничого потенціалу, обмежується порівняною дорожнечою вітчизняного ринку кредитів. Відсоткові ставки за кредитами, як правило, перевищують прибутковість інвестиційних проектів, особливо таких затратних як модернізація вугільних підприємств.

Аналіз тенденцій розвитку венчурного інвестування в Україні дозволив встановити, що для активізації розвитку ринку венчурних інвестицій в Україні доцільно реалізовувати заходи державної підтримки розвитку венчурного капіталу, а саме: прямі

заходи (конкретні механізми державної підтримки, спрямовані на збільшення пропозицій венчурного капіталу, тобто податкові стимули, більш ризикові державні інвестиції в акціонерний капітал і державні кредити) та непрямі заходи (розвиток конкурентних фондових ринків для малих фірм, розширення спектру пропонованих фінансовими інститутами продуктів, розвиток довгострокових джерел капіталу, спрощення процедури формування фондів венчурного капіталу, стимулювання взаємодії між великими і малими підприємствами й фінансовими інститутами, заохочення підприємництва) [13].

Аналіз негативних чинників, що впливають на розвиток венчурного фінансування інноваційної діяльності, показав необхідність удосконалення законодавства з венчурного фінансування з чітким законодавчим визначенням не тільки самого поняття венчурного фінансування, а й принципів та механізмів регулювання, стимулювання та контролю за здійсненням цього виду діяльності. В країні повинна бути визначена єдина державна політика щодо захисту венчурних інвесторів, залучення інвестиційних капіталів і технологій, яка буде сприяти адаптації національного фондового ринку до міжнародних стандартів.

Потребують перегляду та запровадження схеми надання пільг в оподаткуванні лише тим венчурним фондам, за якими здійснюються фінансування проектів, що відповідають пріоритетним напрямам та стратегії інноваційного розвитку держави. Доцільним буде застосування податкових канікул для малих та середніх венчурних фірм.

Тобто давно назріли питання щодо прийняття Закону України «Про венчурні фонди» та «Про венчурний бізнес в Україні», які б дозволили вирішувати питання:

форми стимулювання венчурних фондів та венчурних підприємств з боку держави;

управління венчурними процесами та їх взаємодії з інноваційними фірмами;

визначення ролі держави в регулюванні діяльності венчурних фондів та надання гарантій щодо безпеки діяльності зарубіжних інвесторів;

процесу ліцензування венчурних компаній;

прозорості процедури «входу»-«виходу» при залученні приватного венчурного капіталу.

Але венчурне фінансування також має певні недоліки: орієнтація венчурних інвесторів на обмежене коло найпопулярніших і потенційно найвигідніших напрямів вкладання коштів; залежність поведінки інвесторів від циклічності економічних процесів, коли на певних етапах ділового циклу вони будуть уникати проектів зі значним рівнем ризиків.

Тому підприємствам вугільної галузі слід шукати якісь нетрадиційні шляхи фінансування інноваційної діяльності з практики інших країн світу, бо якщо проект буде цікавим для громадянського суспільства, а волонтерська робота дозволить громадя-

нам отримати доступ до ресурсу або інструменту управління проектом (певні права волонтерів будуть обумовлені в договорі), хоча деякі з них можуть поліпшити й свій фінансовий стан (принаймні через краудфандинг), тільки тоді в країні можливо виникнуть відповідні проекти саме публічно-приватного партнерства.

Ще відомий на весь світ символ Ріо-де-Жанейро – статую Ісуса в Бразилії, Статую Свободи в Сполучених Штатах Америки, собор Паризької Богоматері, частково собор Христа Спасителя в Росії та багато інших історичних пам'яток було збудовано за рахунок численних невеликих пожертв простих зацікавлених громадян. Той же Дені Дідро публікував свою Енциклопедію за гроші, які йому присилали передплатники ще до виходу книг з друку. За рахунок чого він зумів випустити 17 томів знань про науку, культуру, політику, мистецтва й 11 томів таблиць. Це були одні з перших зафіксованих прикладів народно-суспільного фінансування, або краудфандингу [14]. Зараз його використовують навіть у виборчих президентських кампаніях. Наприклад, у 2008 році Барак Обама саме так зібрав на проведення своєї виборчої кампанії понад 272 млн дол. США.

У статті [15] на підставі аналізу існуючих у світі типів, видів краудфандингу, характеру мотивації ініціаторів та учасників краудінвестингових проектів, існуючих моделей таких проектів (див. рисунок) визначено, що для інвестування інноваційних проектів розвитку вугільних підприємств доцільне застосування саме акціонерного краудінвестингу як найбільш сучасного виду публічно-приватного партнерства.

Інноваційний же розвиток як економіки в цілому, так й окремих її галузей, залежить від можливостей залучення та ефективного використання фінансових ресурсів, тому інноваційні форми фінансування проектів розвитку вугільних підприємств, наприклад, краудфандинг, можуть створити конкуренцію традиційним формам залучення фінансових коштів.

На думку В. Швальц існує п'ять ринкових переваг краудфандингу:

1. Оцінка рівня попиту та зменшення ризиків.
2. Перевірка маркетингових матеріалів і розробка рекламної компанії.
3. Довіра і додаткове просування.
4. Отримання контактної інформації, створення бази споживачів.
5. Стратегічна відкритість новим можливостям [16].

До цього можна додати певні переваги краудфандингу порівняно з економічними агентами. Він: поєднує дві функції: акумуляцію коштів і визначення напрямків витрат;

характеризується більшою гнучкістю у впровадженні проектів;

робить можливим швидке виділення коштів (термін збору коштів чітко визначений);

забезпечує прозорість інформації щодо проекту, підвітність і відповідальність перед фаундерами та беккерами;

дозволяє не тільки отримувати прибуток підприємствам, але й впроваджувати проекти благоустрою інфраструктури, допомоги певним соціальним категоріям населення тощо;

дозволяє знизити трансакційні витрати на організацію фінансування проектів завдяки меншому числу посередників;

масово залучає інвесторів, звертаючись не лише до економічних мотивів, а й до спільних соціальних інтересів.

Тобто краудфандинг, а точніше краудінвестинг, не має зазначених недоліків ні традиційного фінансування досліджень та розробок, ні венчурного фінансування, але має істотні переваги для інвестування інноваційних проектів, оскільки знімає ряд певних обмежень традиційних способів фінансування. Завдяки інноваційним характеристикам краудфандинг (краудінвестинг) має всі підстави стати в найближчому майбутньому повноцінним гравцем на ринку фінансових ресурсів, потіснивши в конкурентній боротьбі банки та інших фінансових посередників.

Але існують певні проблеми краудінвестингу для впровадження великих інноваційних проектів через публічно-приватне партнерство у вугільній галузі, які потребують нормативно-правового та методичного вирішення: прийняття закону про краудфандинг (краудінвестинг); дорога підготовка документів через необхідність обґрунтування доцільності такого проекту групою високого рівня; управління величезним числом інвесторів; введення обмеження на обсяг фінансування; необхідність розкривати повну інформацію про фаундера, що інвестуватиме проект.

Для правового вирішення цих проблем потрібно прийняти ряд законодавчих актів, що дозволитимуть:

визначати порядок здійснення краудфандингу (краудінвестингу);

закріплювати за Міністерством енергетики та вугільної промисловості виконання функції контролю над веденням краудфандингу (краудінвестингу);

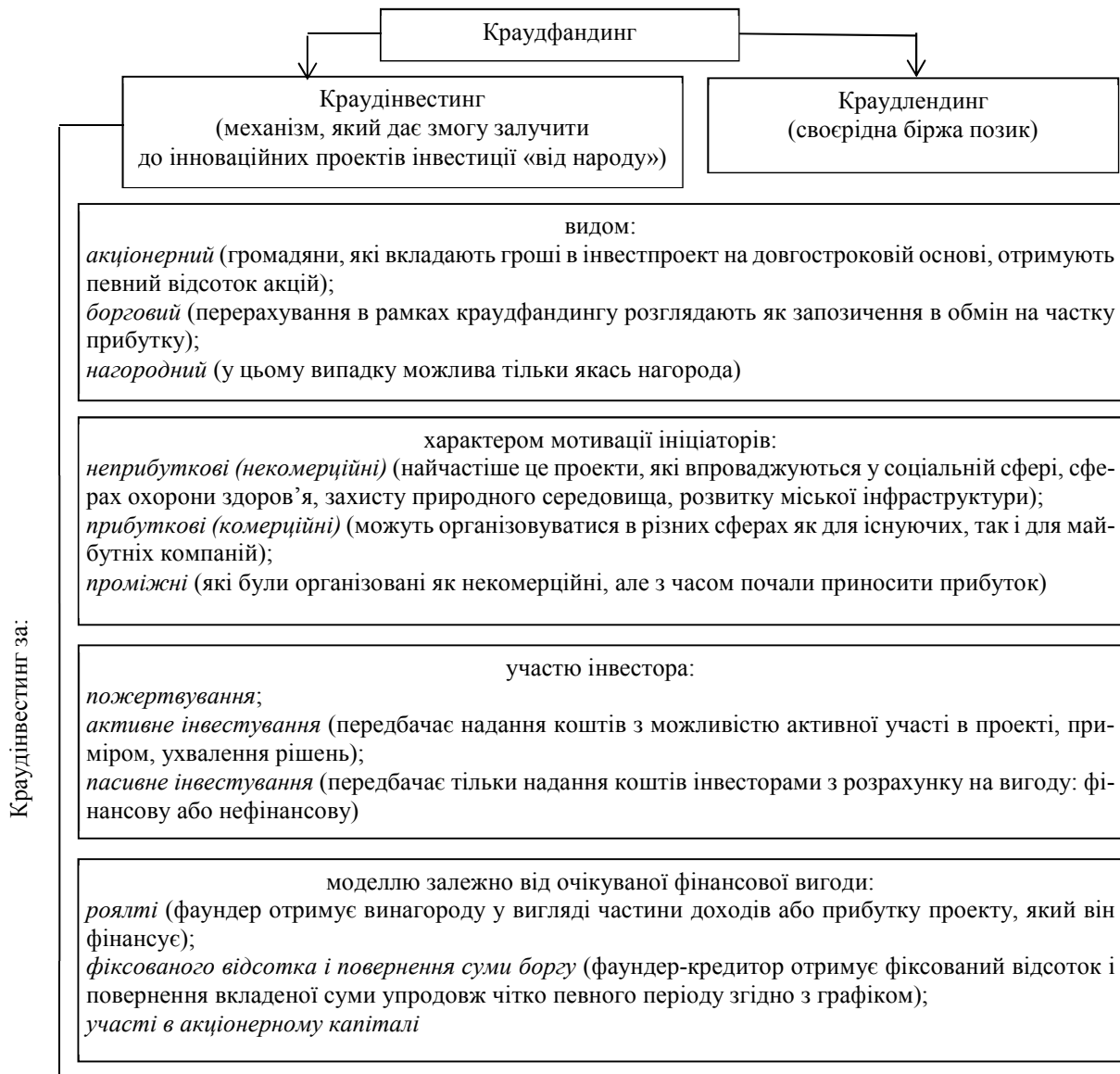
підтримувати на початковому етапі проекти, які почали своє функціонування з використання краудфандингу (краудінвестингу), застосовуючи до них знижені ставки податків;

визначати певні привілеї для фаундерів (великі компанії, венчурні фонди) та беккерів, тобто для широкого кола зацікавлених громадян (робітників вугільних підприємств, їх родин, підприємців, інших мешканців шахтарських поселень);

встановлювати роль ЗМІ у висвітленні проектів краудфандингу (краудінвестингу).

Також можливо слід зобов'язати великий бізнес на етапі становлення краудфандингу (краудін-

вестингу) фінансувати певну кількість вкрай важливих проектів щодо інноваційного розвитку вугільної галузі для прискорення руху грошових коштів і по-жвавлення інвестиційної активності.

Рисунок. Види й типи краудфандингу

Стосовно нормативно-методичного забезпечення краудінвестингу великих інноваційних проектів через публічно-приватне партнерство у вугільній галузі, то кожен проект потребує економічного обґрунтування «групами високого рівня» [17] й матиме свої відмінності, які будуть визначатися у відповідному договорі публічно-приватного партнерства.

Наразі структурування краудінвестингу можливо двома способами: через укладання договорів, в яких передбачається внесення інвестицій в обмін на частку в прибутку особи, що реалізує проект (договір про розподіл прибутку), або через придбання частки в статутному капіталі юридичної особи – реци-

пієнта інвестицій (через збільшення статутного капіталу або реалізацію казначейських часток/акцій). Можливі й змішані варіанти, коли надання коштів здійснюється на основі договору, яким передбачається обов'язок одержувача коштів передати частку в своєму статутному капіталі в майбутньому (наприклад, через опціон або договір конвертованої позики).

Спеціально передбачені законодавством інструменти залучення колективних інвестицій, що потребують отримання будь-яких ліцензій/дозволів на залучення коштів (наприклад, створення інвестиційного фонду) ще не затребувані ринком із-за значних витрат застосування. Використання корпо-

ративних інструментів вимагає дотримання корпоративних процедур, часто тривалих і дорогих. У результаті саме тому доцільно вибрати договірний спосіб як більш простий в реалізації. За договором про розподіл прибутку реципієнт інвестицій зобов'язується при настанні передбачених у договорі обставин (наприклад, досягненні прибутку/ певного розміру прибутку/настання інших обставин, пов'язаних із діяльністю компанії) виплатити інвестору грошові кошти у заздалегідь визначеному чи визначеному розмірі, наприклад, як частку від прибутку.

Окреме питання полягає у можливому строку дії договору, тобто, у договорі про розподіл прибутку доведеться передбачити певний термін дії. Вказівка в договорі як підстави припинення зобов'язання досягнення певної суми виплат на користь інвестора також потребуватиме встановлення строку, після закінчення якого зобов'язання припиняється незалежно від розміру фактично здійснених виплат (оскільки зобов'язальний зв'язок навіть у стані очікування настання скасувальної умови не може існувати вічно). Оскільки краудінвестинг передбачає велику кількість інвесторів, то важливо мати можливість укладати договори онлайн.

У вугільній галузі навіть проекти технічного переоснащення очисного вибою через високу вартість гірничошахтного устаткування потребують дуже значних коштів. Свого часу було розроблено програму технічного переоснащення вугільних шахт України на період 2004-2008 років, метою якої було створення техніки світового рівня, продуктивність якої удвічі-втричі вища за існуючу. На практиці переснащення вугільних шахт почалося вже після 2008 року, коли Міністерство вугільної промисловості України наказом № 198 від 14.05.2008 року затвердило Порядок конкурсного відбору бізнес-планів технічного переоснащення очисних вибоїв та інших технологічних ланок вугледобувних підприємств. На жаль, цю програму, як й програми реструктуризації вугільної галузі, виконано не було. В першу чергу це було обумовлено нестачею грошей на технічне переоснащення вугільних підприємств, які цього потребували, бо станом на початок реалізації цієї програми близько 75% механізованих комплексів не відповідали необхідному технічному рівню, були малонадійні й не пристосовані для роботи у складних гірничо-геологічних умовах конкретної шахти, чверть основного стаціонарного устаткування повністю вичерпала свій нормативний ресурс експлуатації. Інформація щодо результатів цього технічного переоснащення так й не стала відома широкому загалу, немає її також ні на сайті Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, ні на сайті «Дондівпровуглемашу», ні Торгово-промислової компанії «Укрвуглемаш».

Враховуючи стан вугільної галузі та реалії сьогодення для інвестування інноваційних проектів

розвитку вугільних підприємств, доцільно застосування саме акціонерного краудінвестингу як найбільш сучасного виду публічно-приватного партнерства. Інноватором і розробником економічного обґрунтування краудінвестингу великих інноваційних проектів через публічно-приватне партнерство може стати інституція інновацій, створення якої було запропоновано при Міністерстві енергетики та вугільної промисловості України [18, с. 50-55]. При цьому мажоритарний 51%-й пакет акцій може належати або самому вугільному підприємству, або Міністерству енергетики та вугільної промисловості України, 25% може отримати венчурний фонд або великий приватний інвестор, інші ж акції отримують працівники підприємства. Але окрім таких краудінвестингових проектів необхідно запропонувати такі, що будуть стосуватися як розвитку самого вугільного підприємства, так й розвитку інфраструктури міст, покращання стану довкілля, рівня й якості життя всіх громадян. Тільки тоді в участі у таких проектах будуть зацікавлені мешканці міста та місцеві підприємці.

Висновки. У вугільній галузі навіть проекти технічного переоснащення очисного вибою через високу вартість гірничошахтного устаткування потребують дуже значних коштів, але держава не в змозі вкладати кошти в інноваційний розвиток вугільної галузі, а у самих вугледобувних підприємств бракує коштів для фінансування інновацій. Тому в країні потрібні певні зміни у законодавчих актах щодо зняття регуляторних бар'єрів для розвитку публічно-приватного партнерства в Україні та стимулювання інвестицій.

У сучасних умовах господарювання вугледобувних підприємств доцільною є розробка якісно нової моделі публічно-приватного партнерства, реалізація якої забезпечила би дотримання балансу державних, публічних і приватних інтересів у сфері інноваційного розвитку, залучення приватних інвестицій. Це стосується в першу чергу можливості застосування концесійного механізму реалізації великих інноваційних проектів у вітчизняній вугільній галузі. Але концесійне законодавство в Україні потребує вдосконалення за рахунок відповідних змін у законодавстві.

Також нагальним є внесення певних змін до Закону України «Про державно-приватне партнерство» та прийняття Закону України «Про венчурні фонди» та «Про венчурний бізнес в Україні», які б дозволяли вирішувати питання венчурного фінансування.

Для вугільної галузі саме публічно-приватне партнерство (із залученням широкого кола зацікавлених мешканців громад шахтарських міст) може зробити можливим впровадження великих інноваційних проектів інноваційного розвитку вугледобувних підприємств.

З урахуванням стану вугільної галузі та реалій сьогодення для інвестування таких проектів доцільно застосовувати саме акціонерний краудінвестинг як найбільш сучасний вид публічно-приватного партнерства. Для того щоб інноваційна політика розвитку вугільної галузі сприяла створенню високопродуктивних, рентабельних, екологічних і диверсифікованих вугільних виробництв, розвитку територій, на яких знаходяться вугледобувні підприємства, потрібні відповідні законодавчі зміни, а саме, прийняття Закону України «Про краудфандинг (краудінвестинг)».

Щодо нормативно-методичного забезпечення краудінвестингу великих інноваційних проектів через публічно-приватне партнерство у вугільній галузі, то кожен проект потребує економічного обґрунтування групами високого рівня й буде мати свої відмінності, які будуть визначатися у відповідному договорі публічно-приватного партнерства.

Література

1. **Залознова Ю.С.** Публічно-приватне партнерство в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку / Ю.С. Залознова, Н.В. Бутенко, І.П. Петрова // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 2 (44). – С. 21-28. 2. **Зайдель М.І.** Публічно-приватне партнерство: європейський досвід та українські реалії / М.І. Зайдель // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології. – 2012. – № 1007. – С. 151-157. 3. **Надолішній П.І.** Інститут публічно-приватного партнерства в Україні: роль публічної влади і умови становлення / П.І. Надолішній // Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика. – Одеса, 2011. – Т. 2. – С. 70-72. 4. **Сімак С.В.** Інституційний розвиток публічно-приватного партнерства: теорія, методологія, механізми державного управління: монографія / С.В. Сімак. – Київ: АМУ, 2016. – 392 с. 5. **Пильтяй О.В.** Рівень економічного розвитку та пріоритети публічно-приватного партнерства / О.В. Пильтяй // Демографія та соціальна економіка. – 2012. – № 1. – С. 165–176. 6. **Пильтяй О.** Фінансові механізми публічно-приватного партнерства / О. Пильтяй // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2012. – № 3. – С. 63-74. 7. **Запатрина І.** Ускорення публічно-частного партнерства в Україні: проблеми та перспективи / І. Запатрина // Бизнес. – 2015. – 24 квітня. – Режим доступу: http://www.business.ua/successful_country/Uskorenne-publichnochastnogo-partnerstva-v-Ukraine-roka-ne-vyzyvaet-interesa-u-vlasti-Irina-Zapatrin-234-415/. 8. **Запатрина І.В.** Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проектів і надання публічних послуг / І.В. Запатрина // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 4. – С. 62-86. 9. **Статівка А.М.** Проблеми правового забезпечення публічно-при-

ватного партнерства в інноваційній сфері / А.М. Статівка, І.А. Шумило // Економіка та право. – 2009. – № 2. – С. 11-16. 10. **Грищенко С.** Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: Практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу / С. Грищенко – Київ: ФОП Москаленко О.М., 2011. – 140 с. 11. **Драчук Ю.З.** Визначення змісту терміна «публічно-приватне партнерство у сфері інноваційного розвитку промисловості» / Ю.З. Драчук, Н.В. Трушкіна // Глобальні та національні проблеми економіки». – 2016. – № 9. – С. 98-104. 12. **Верба В.А.** Проектний аналіз: підручник / В.А. Верба, О.А. Загородніх. – Київ: КНЕУ, 2000. – 322 с. 13. **Кочешкова І.М.** Тенденції розвитку венчурного інвестування в Україні / І.М. Кочешкова, Н.В. Трушкіна // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 2 (44). – С. 129-135. 14. **Краудфандинг.** Самые известные памятники, построенные на народные средства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://crowdfunding-russia.blogspot.ru/2012/05/blog-post_21.html. 15. **Кочешкова І.М.** Доцільність і можливість використання краудфандингу для інноваційного розвитку вугільних підприємств / І.М. Кочешкова // Уголь Украины. – 2016. – № 8. – С. 14-17. 16. **Швальц В.** Пять нематериальных преимуществ краудфандинга [Електронний ресурс] / В. Швальц. – Режим доступу: <http://crowdsourcing.ru/article/five-non-monetary-benefitscrowdfunding>. 17. **Висновки та рекомендації академічних слухань з проблем вугільної промисловості України** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ier.donetsk.ua/akadem_sl/sluhannya_po_ugolnoy_prom/Vysnovky.pdf. 18. **Інституціональне забезпечення інноваційного розвитку вугільної промисловості** / О.І. Амоша, Ю.З. Драчук, А.І. Кабанов та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2015. – 196 с.

Драчук Ю. З., Кочешкова І. М., Трушкіна Н. В. Проблеми застосування публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку вугільної галузі та шляхи їх вирішення

У статті проаналізовано проблеми вугільної галузі, які набули ще більшої гостроти у зв'язку з подіями на сході країни, зазначено, що людство ще не вичерпало усіх можливостей використання вугілля. У вугільній галузі навіть проекти технічного переоснащення одного очисного вибою через високу вартість гірничошахтного устаткування потребують дуже значних коштів. Обґрунтовано, що для вугільної галузі саме публічно-приватне партнерство (із залученням широкого кола зацікавлених мешканців громад шахтарських міст) може зробити можливим впровадження великих проектів інноваційного розвитку вугледобувних підприємств, бо держава не в змозі вкладати кошти в інноваційний розвиток вугільної галузі, а у самих вугледобувних підприємств бракує коштів для фінансування інновацій.

Але для цього в країні потрібні певні зміни у законодавчих актах України, а саме: внесення певних змін до Закону України «Про державно-приватне партнерство», прийняття Закону України «Про венчурні фонди» та «Про венчурний бізнес в Україні».

У статті обґрунтовано, що для інвестування великих інноваційних проєктів доцільне застосування саме акціонерного краудінвестингу як найбільш сучасного виду публічно-приватного партнерства. Для того щоб інноваційна політика розвитку вугільної галузі сприяла створенню високопродуктивних, рентабельних, екологічних і диверсифікованих вугільних виробництв, розвитку територій, на яких знаходяться вугледобувні підприємства, треба прийняти Закон України «Про краудфандинг (краудінвестинг)» і розробити нормативно-методичні положення щодо краудінвестингу у вугільній галузі.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, вугільна галузь, інноваційний розвиток, великі інноваційні проєкти, краудінвестинг.

Драчук Ю. З., Кочешкова І. Н., Трушкіна Н. В. Проблемы применения публично-частного партнерства в сфере инновационного развития угольной отрасли и пути их решения

В статье проанализированы проблемы угольной отрасли, которые приобрели еще большую остроту в связи с событиями на востоке страны, отмечено, что человечество еще не исчерпало всех возможностей использования угля. В угольной отрасли даже проєкты технического переоснащения одного очистного забоя из-за высокой стоимости горно-шахтного оборудования требуют очень значительных средств. Обосновано, что для угольной отрасли именно публично-частное партнерство (с привлечением широкого круга заинтересованных жителей общин шахтерских городов) может сделать возможным внедрение крупных проєктов инновационного развития угледобывающих предприятий, так как государство не в состоянии вкладывать деньги в инновационное развитие угольной отрасли, а у самих угледобывающих предприятий нет средств для финансирования инноваций.

Но для этого в стране нужны определенные изменения в законодательных актах Украины, а именно: внесение некоторых изменений в Закон Украины «О государственно-частном партнерстве», принятие Закона Украины «О венчурных фондах» и «О венчурном бизнесе в Украине».

В статье обосновано, что для инвестирования крупных инновационных проєктов целесообразно

применение именно акционерного краудинвестинга как наиболее современного вида публично-частного партнерства. Для того чтобы инновационная политика развития угольной отрасли способствовала созданию высокопродуктивных, рентабельных, экологических и диверсифицированных угольных производств, развитию территорий, на которых находятся угледобывающие предприятия, следует принять Закон Украины «О краудфандинге (краудинвестинге)» и разработать нормативно-методические положения относительно краудинвестинга в угольной отрасли.

Ключевые слова: публично-частное партнерство, угольная отрасль, инновационное развитие, крупные инновационные проєкты, краудинвестинг.

Drachuk Yu., Kocheshkova I., Trushkina N. Problems of public-private partnership in the sphere of innovative development of coal mining industry and means of their solution

The article represents the analysis of problems in coal mining industry that have become more dramatic due to the events in the East of the country. It states that the mankind has not yet exhausted all opportunities of coal utilization. In the coal mining industry, even projects on re-equipment of a coalface require great investments due to the high cost of mining machinery. It is justified that public-private partnership attracting the wide range of interested representatives of miners' towns public could provide major innovative projects introduction for the development of mining enterprises as the state is unable to invest funds to the innovation progress of the branch while mining enterprises themselves lack money for such financing.

However the approach requires some changes in legislative acts of Ukraine, in particular, introduction of amendments to the Law of Ukraine «Government-private partnership», passing the Laws of Ukraine «Venture funds» and «Venture business in Ukraine».

The article explains that for investing of large innovative projects it would be expedient to attract joint-stock crowdinvesting as the most advanced form of the public-private partnership. To make innovation policy of coal mining industry favorable for generation of high-productive, cost-effective, ecological and diversified coal mining enterprises, and development of areas where coal mining enterprises are situated it is necessary to pass the Law of Ukraine «Crowdfunding (crowdinvesting)» and to prepare normative-methodic provisions on the crowdinvesting in the coal mining industry.

Keywords: public-private partnership, coal mining industry, innovation progress, large innovative projects, crowdinvesting

Стаття надійшла до редакції 14.06.2017

Прийнято до друку 22.06.2017